

Isumaginninnermut, Suliffeqarnermut Nunamullu Namminermut Naalakkersuisoqarfik

Utoqqarnik suliassaqarfimmik inatsisitigut tunngavissaq pillugu nassuiaat

2023

Nassuiaat

Utoqqarnik suliassa qarfirmik inatsisitigut tunngavissaq pillugu nassuiaat

Namminersorlutik Oqartussat

Isumaginninnermut, Suliffeqarnermut Nunamullu Namminermut Naalakkersuisoqarfik

Imaneq 4

Postboks 970

DK-3900 Nuuk

Kalaallit Nunaat // Grønland

isn@nanoq.gl

Tlf. +299 34 50 00

AALLAQQAASIUT	4
NASSUIAATIP SIUNERTAA.....	4
UTOQQAAT PILLUGIT INATSISIP INAARUTAASUMIK SULIARINEQARNERA.....	5
UTOQQARNIK SULIASSAQARFIMMI MAANNAKKUT INATSISITIGUT TUNNGAVIGISAQ.....	6
UTOQQALINERSIAT ANGERLARSIMAFFIMMILU IKIORTEQARNEQ.....	6
SIUSINAARTUMIK PENSIONISIAT	6
INUIT INNARLUUTILLIT PILLUGIT INATSIT	7
<i>Nammineq angerlarsimaffimmiiginnarnissamut periarfissaq.....</i>	<i>8</i>
<i>Atortorissaarutit</i>	<i>8</i>
<i>Sammissaqartitsinermut katerisimaarnermullu negerooruteqarneq.....</i>	<i>9</i>
<i>Ataatsimoortumik angallassinermik aaqqissuussineq</i>	<i>9</i>
<i>Najugaqatigiiffiit aamma najugaqarfiit illersugaasut.....</i>	<i>9</i>
TIMIGISSARNEQ PILLUGU INATSIT MALILLUGU TIMERSORNEQ TIMIGISSARNERLU	10
UTOQQARNIK PAAQQINNIFFIIT.....	10
INEQARNERMUT TAPISSUTIT	11
PISSAANERMIK ATUINEQ PILLUGU INATSIT	11
UTOQQAAT PILLUGIT OQAASEQARTARTOQ.....	11
UTOQQAAT PILLUGIT INATSIMMUT NUTAAMUT SIUNNERSUUT.....	12
<i>Killiliineq</i>	<i>12</i>
PIGINNAASANIK AKISUSSAAFFIULLU AGGUATAARNERANIK NASSUIAANEQ	12
UTOQQARNIK PAAQQINNIFFINNIK PILERSITSINERMUT INGERLATSINERMULLU TUNNGATILLUGU MALITTARISASSAT	
NUTARSAKKAT	12
SULIASSAT SULIARINEQARTARNERAT PILLUGIT MALITTARISASSAT	13
TAPERSERSUINEQ AAMMA ANGERLARSIMAFFIMMI IKIORTEQARNEQ.....	13
NAKKUTILLINEQ.....	13

Aallaqqaasiut

Siumut aamma Inuit Ataqatigiit naalakkersuisoqatigiinnermut isumaqatigiissutaannut ilaasumik utoqqarnik suliaasaqarfimmik inatsisitigut tunngavissaq pillugu nassuiaateqassallutik Naalakkersuisut pisussaaffilerput. Nassuiaat ilanngullugu Naalakkersuisut utoqqaat pillugit periusissiaanni suliniummut nr. 1-imut ilaavoq: *Utoqqaat pillugit suliaasaqarfimmut inatsit ataatsimoortoq*.

Naalakkersuisut utoqqaat pillugit periusissiaannik suliaqarnermi utoqqarnik suliaasaqarfimmi suliamut attuumassuteqartut ilanngutitinnegarnissaat annertuumik ukkatarineqarput. Inatsisitigut sinaakkutit maannakkumut atuuttut iluanni suliamut attuumassuteqartuniit isummanik nalunaarusianillu pissarsinissaq sulinermi annertuumik ukkatarineqarpoq. Suliamut attuumassuteqartut utoqqaat pillugit inatsisissamut utoqqarnillu suliaasaqarfimmut kissaateqarnissamik ilanngullugu periarfissinneqarput.

Utoqqarnik suliaasaqarfimmi malittarisassanik nutarterinnermut utoqqaat pillugit inatsisip ataatsimoortup suliarineqarnerata nanginneranut nassuiaat tunngaviliissaaq, utoqqaat immikkut pisinnaatitaaffiinik qulakkeerisoq, aamma kommunit sullissinissaannut pitsaanerusumik tunngaviliisoq.

Naalakkersuisut kissaatigaat utoqqarnik suliaasaqarfik nukittorsarniarlugu aamma utoqqaat pillugit inatsisip ataatsimoortup suliarineqarnera siunissami utoqqarnik suliaasaqarfimmik ingerlatsinnermut sinaakkusiinermullu aalajangiisuussasoq. Tamanna immikkut pingaaruteqarpoq, inuit agguataarnerat ukiuni takkuttussani utoqqaat amerlanerulernerannut sunniuteqaqataasussaammat.

Utoqqaat pisariaqartitaannik iliuuseqarnissamut naammassinninnissamullu sulisussanik piginnaasanillu amigaateqareersumut, utoqqaat amerlassusaat isumalluutitut piginnaasanullu tunngatillugu utoqqarnik suliaasaqarfimmik suli qaavatigut tatisimanninnerulersitsissaaq. Ilaatigut pineqarput utoqqaat illuanni isumalluutit piginnaasallu, kiisalu puiguttortut amerlinerat kommuninut peqqinnissaqarfimmullu annertunerusumik tatisimannilertoq.

Nassuiaatip siunertaa

Utoqqaat pillugit inatsimmik ataatsimik ataatsimoortumik peqanngilaq, utoqqarnut immikkut pisinnaatitaaffinnik utoqqarnillu suliaasaqarfimmik malittarisassioortumik. Tamatuma kinguneraa utoqqaat pisinnaatitaaffii inatsisitigut inatsisinut arlalissuarnut siammaqqammata. Assersuutigalugu utoqqaat inatsisitigut periarfissaat aamma kommunit sinaakkutaat utoqqalinersiaqarneq, siusinaartumik pensionisiat aamma inuit innarluutillit pillugit inatsisinik tunngaveqarput. Tamatuma saniatigut inatsisinik tunngavigisani pioreersuni malittarisassaqaqarpoq pisoqalisunik nutarterneqartariaqartullu.

Naalakkersuisut akueraat, suliaasaqarfimmi annertuumik inatsisitigut tunngavissaqanngitsumi kommunit aqutsiniarnerat naleqqutinngitsaq. Ukiuni amerlasuuni sinaakkuteqanngitsumiinneq kommuninut periaatsinik suleriaatsinillu assigiinngitsunik ineriartortitsivoq misileraaffiillunilu, kisianni Naalakkersuisut naliliipput, inatsisitigut tunngavissaq nukittoq innuttaasunut utoqqarnut iluaqutaassasoq, aamma inuiaqatigiinni nutaaliaasuni utoqqaat pisinnaatitaaffimminnik pisinnaatitaaffeqalissasut.

Nassuiaatip matuma utoqqarnik suliassa qarfirmi inatsisit pioreersut nassuiaate qarfigissavai. Inatsisini malittarisassanilu atuuttuni inatsisit sorliit utoqqarnik suliassa qarfirmik naleqqussaannersut nassuiaatip pingaarnertut ersarissassavai.

Utoqqaat pillugit inatsimmik ataatsimoortumik, tak. utoqqaat pillugit periusissiaq, suliaqarnerup nanginnissanut nassuiaat tunngaviliisusaaq, Inatsisartut upernaakkut 2024-mi ataatsimiinnissaannut Naalakkersuisut naammassiniarlugu aamma saqqummiunniarlugu kissaate qarput. Taamaalilluni nassuiaat utoqqaat pillugit inatsisissamut inatsisiliornermik aallartitsinermut tamanut ammasumik paasisa qarfiussaaq.

Utoqqaat pillugit inatsisip inaarutaasumik suliarineqarnera

Ammasumik suleriaaseqarnissaaq eqqarsaatigalugu ersarissartariaqarpoq, utoqqaat pillugit inatsimmik ataatsimoortumik suliaqarneq taamatut isikkulimmik inatsisiliornermi nalinginnaasumik suleriaatsit malissammagit. Taamaalilluni suliaqarnermi siusissumik avataaniit soqutigisaqatigiit, soorlu kommunit, peqqinnissaqarfik, utoqqaat peqatigiiffii aamma utoqqaat pillugit oqaaseqartartoq, ilanngutitinneqassapput.

Naalakkersuisut kissaatigaat, soqutigisaqatigiit isumaat kissaataallu tusarneqassasut. Taamaalilluni inatsisiliornerup ineriartornerani oqaloqatigiinnermut nangitsinermut nassuiaat manna aallaaviussaaq. Peqatigitillugu erseqqissassallugu pingaartuuvoq, inatsisiliorneq naggataatigut suliassa qarfik sammivississammagu, kiisalu kommuninut sullissinermi piviusumik tunngaviliissalluni, taamaattumillu kissaatit tamarmik naammassineqarsinnaanaviarnatik.

Utoqqarnik suliassaqarfimmi maannakkut inatsisitigut tunngavigisaq

Utoqqarnik suliassaqarfik inatsisinik arlalinnik malittarisassiorneqarpoq. Inatsisit assigiingitsut ukiuni arlaqartuni sularineqarput, taamaattumillu inatsisitigut tunngavissat ilaat utoqqaat pillugit inatsimmut ataatsimoortumut nuunneqartariaqarlutik. Immikkoortuni tulliuttuni inatsisit assigiingitsut saqqummiunneqassapput, aamma inatsisit qanoq annertutigisumik utoqqaat pillugit inatsisaannut ilannguttariaqarnersut ersarissarneqarluni. Inatsit ilaannakortumik imaluunniit tamaat ilanngunneqarsinnaavoq.

Utoqqalinersiat angerlarsimaffimilu ikiorteqarneq

Utoqqalinersiat tassaapput inunnut tamanut 67-it sinnerlugit ukiulinnut aningaasaqarnikkut taparserneqarnissamut pisinnaatitaasunut ikiorsiissutit. Utoqqalinersiaqarneq pillugu Inatsisartut inatsisaat imaqarpoq, utoqqalinersiutitut aningaasaqarnikkut tapersersuineramik tunineqarnissamik pisinnaataanerpiaap saniatigut, akeqanngitsumik angerlarsimaffimmi ikiorteqarnissamik pisinnaatitaanermut aalajangersagaq.

Tamatuma kingorna utoqqalinersialinnut akeqanngitsumik angerlarsimaffimmi ikiorteqartitsinissamut kommuni pisussaavoq, utoqqaap nalinginnaasumik piginnaasai ima annikillisimatigippata, nammineq angerlarsimaffimmini najugaqarnissamut piginnaasat pisariaqartut attassinnaanagit.

Nammineq angerlarsimaffimmiiginnarnissamut angerlarsimaffimmi pisariaqartumik ikiorteqarnissaq pillugu kommuni nalilersuissaaq.

Angerlarsimaffimmi ikiorteqartitsisarneq pillugu Namminersornerullutik Oqartussat nalunaarutaanni nr. 32, 26. juli 1994-imeersumi angerlarsimaffimmi ikiorteqarneq pillugu malittarisassaqarpoq, maannakkut atorunnaartumi pisortanit ikiorsiissutit pillugit inatsisartut peqqussutaanni nr. 10, 10. november 1982-imeersumi inatsisitigut tunngaveqartoq. Taamaattoq angerlarsimaffimmi ikiorteqartitsisarneq pillugu nalunaarut utoqqarnut, inunnut innarluutilinnut inunnulutaavartumik nappaateqartunut angerlarsimaffimmi ikiorteqartitsisarneq pillugu malittarisassaqarpoq.

Tamatuma kingorna angerlarsimaffimmi ikiorteqarnermi inoqutigiinni ulluinnarni suliassanut, nammineq eqqiluisaarnermut atisalersornermullu ikiorsiissoqarsinnaavoq. Angerlarsimaffimmi ikiorteqarneq tassaavoq utoqqalinersialinnut ataasiakkaanut akeqanngitsumik ikiorsiissuteqarneq.

Taamaattoq angerlarsimaffimmi napparsimasumik paaqqutaqarneq angerlarsimaffimmi ikiortip suliassaanut ilaangilaq, peqqinnissaqarfimmulli atalluni. Napparsimasunut attuumassuteqartillugu angerlarsimaffimmi ikiortip suliassai tassaapput nammineq eqqiluisaarnermut, nerinermut, atoqqusaasunik nakorsaatitornermut kiisalu angerlarsimaffimmi suliassanut nalinginnaasunut taamaallaat ikiuineq.

Taamaattumik angerlarsimaffimmi ikiorteqartitsisarnermut tunngassuteqartut malittarisassat tamarmik utoqqaat pillugit inatsisissamut ataatsimoortinneqarnissaat naleqquttutut isigisariaqarpoq, aamma inatsisitigut tunngavigisaq tassunga atatillugu iluarsaanneqarlunilu nutarsarneqassaaq, ullutsinni ikiorsiisarnerup pitsaassusaanut naleqquttunngortillugu.

Siusinaartumik pensionisiat

Siusinaartumik pensionisiat pillugit Inatsisartut inatsisaanni nr. 40, 9. december 2015-imeersumi siusinaartumik pensionisiat pillugit malittarisassaqqarpoq. Inatsimmi siunertaavoq inuit ataavartumik sulisinnaassusaat ima annikillisimatigisunut, suliffeqarnermut attuumassuteqarsinnaajunnaarlutik, allaat tamakkiisumik mianerinntoqaraluarpalluunniit, pilersuinissamut tunngavissaq qulakkiissallugu.

Inatsimmi matumani allaqqavoq, siusinaartumik pensionisiat inunnut timimikkut imaluunniit tarnimikkut ataavartumik innarlerneqarsimasunut pisartagarilersinneqarsinnaasut. Inuit 18-inik ukioqalersimasut taamaattorli utoqqalinersiaqarnissamut pisartagaqalersinnaanngitsut, siusinaartumik pensionisianik pisartagaqalersinnaatitaapput. Tamanna isumaqqarpoq siusinaartumik pensionisianik pisartagaqartoq 67-inik ukioqalernerup kingorna utoqqalinersianik pisartagaqarnermut ikaarsaassasoq.

Siusinaartumik pensionisianik pisartagaqalersinnaanerup aalajangiiffiginnginnerani, sutigut tamatigut qulaajaanikkut misissuiffiqineqassaaq, ilumut qinnuteqaateqartoq sulileqqissinnaanissaa siunertaralugu suliniuteqartoqarsinnaanersoq. Taamaattumik qinnuteqaateqartoq qulaajaaffiqineqarluni ingerlataqassaaq. Qulaajaanermi qinnuteqaateqartup piginnaasai ersersinniarneqassapput aamma piginnaanngorsaaqqinnermik ingerlataqarnikkut qinnuteqaateqartup tamakkiisumik imaluunniit ilaannakortumik sulisinnaassutsini pissarsiareqqissinnaaneraa ersersinniarneqassaaq.

Taamaattoq piginnaanngorsaaqqinneq ingerlanneqassanngilaq pineqartoq sulisinnaassuseqanngitsoq siunissamilu sulisinnaassusaa ineriartortinneqarsinnaassanngitsoq uppersarsarneqarpat, imaluunniit pissutsit immikkuullarissut tunuliaqutaralugit ersarippat.

Sulisinnaassuseq pillugu piginnaanngorsaaqqinneq ingerlanneqarsimappat taassuma kingorna naliliineq kommunip ingerlattussaavaa.

Siusinaartumik pensionisiat pingasunut immikkoortinneqarput:

- Siusinaartumik pensionisiat annikinnerpaanik, qinnuteqaateqartup sulisinnaanera 51%-imiit 75% tikillugu annertussuseqarpat pisartagaqalersinnaavoq,
- Siusinaartumik pensionisiat akunnattunik, qinnuteqaateqartup sulisinnaanera 26%-ip 50%-illu akornanni annertussuseqarpat pisartagaqalersinnaavoq, aamma
- Siusinaartumik pensionisiat qaffasinnerpaanik, qinnuteqaateqartup sulisinnaanera 0 – 25%-ip akornanni annertussuseqarpat pisartagaqalersinnaavoq.

Siusinaartumik pensionisiat pillugit Inatsisartut inatsisaat taamaallaat ikiorsiissuteqarnertut inatsisaavoq, taamaattumillu utoqqaat pillugit inatsimmut takkuttussamut suli immikkoortittariaqarluni.

Inuit innarluutillit pillugit inatsit

Inuit innarluutillit tapersersorneqarnissaannut Inatsisartut inatsisaanni inunnut timikkut imaluunniit tarnikkut piginnaanikillisimasunut tapersersorneqarsinnaanermut periarfissaqqarpoq. Inuit utoqqaanerusut amerlasuut nalinginnaasumik utoqqaliartorneq pissutigalugu piginnaasakillisinnaammata, ullumikkut eqimattami tassani amerlasuut inuit innarluutillit pillugit inatsisaat malillugu tapersersorneqarsinnaatitaapput. Tamanna naleqqutinnngitsutut inissisimasinnaavoq, innuttaasummi utoqqaanerit nalinginnaasumik inuttut innarluutillit imminnut isigineq ajormata, taamaattumillu pisinnaatitaaffitik pillugit ujartuissanatik imaluunniit ilisimasaqassanatik.

Tamanna tunngavigalugu innuttaasunut utoqqaanerusunut paasiuminernerulissaaq inuit innarluutillit pillugit inatsimmi tapersersorneqarnissamik periarfissat amerlanersaat utoqqaat pillugit inatsimmut ilanngullugit suliarineqarpata, taamaalilluni inunnut utoqqaanerusunut ikiorsiinnermut iliuusissat ataatsimoortillugit. Tamatumunnga atatillugu inuit innarluutillit pillugit inatsimmi aalajangersakkat utoqqarnut naleqqussagaanersut pillugit naliliiffeqqinnissaat pissusissamisuussaaq imaluunniit sulii iluarsaanneqarnissaat pisariaqartinneqarnersoq.

Taamaattumik utoqqaat pillugit inatsit malittarisassanik arlalinnik imaqtartariaqarpoq, inuit innarluutillit pillugit inatsimmi malittarisassanut pioreersunut assingusunik, tassunga ilanngullugit ilaatigut malittarisassat makkununga:

Nammineq angerlarsimaffimmiiginnarnissamut periarfissaq

Inuit innarluutillit pillugit inatsimmi pingaarnertut siunertat ilagaat inuit ataasiakkaat ukkatarineqarnissaasa aamma ataatsimut isiginnittumik tapersersorneqarnissaasa qulakkeerneqarnissaat, piffissami ungasinnerusumi inuit innarluutillit angerlarsimaffiup avataani inissinneqartariaqarnerisa ikilisinneqarnerannik kinguneqassalluni, kiisalu inunnut innarluutillinnut tamanut tapersersorneqarnissamik pisariaqartitsisunut tapersersorneqarsinnaanissaat. Taamaattumik inuit innarluutillit pillugit inatsit malittarisassanik arlalinnik imaqtarpoq, innuttaasoq nammineq angerlarsimaffimmiiginnarnissaanut periarfissiisoq.

Tamanna tunngavigalugu inuit innarluutillit pillugit inatsit, inummik ulluinnarni isumassuisussamik atorfinitsitsinnaanermut, aningaasaqarnikkut tapersersuinissamik periarfissiivoq, aamma kommuni inummut ikorsiisinnaalluni, angerlarsimaffimmi suliaasanut pisariaqartunut tapersersuinnaalluni aamma nerisaqarneq pillugu sullissineq ilanngullugu. Isumassuinnermik suliaasanut ilaapput inummut ikorsiineq aamma angerlarsimaffimmi suliaasanut pisariaqartunut tapersersuineq, ilaatigut inuttut eqqiluisaarnermut, eqqiaanermut aamma nerisassioinnermut il.il.

Tamatuma saniatigut inatsit aamma periarfissiivoq, tapersersortitut ikiortimik atorfinitsitsinnaaneq, ulluinnarni suliaasanik ikiuisinnaasoq, tassunga ilanngullugit aamma angerlarsimaffiup avataani suliaassat.

Tamatuma saniatigut inuit innarluutillit pillugit inatsit aamma periarfissiivoq, angerlarsimaffiup pequsersorneranut tapersiisoqarsinnaasoq, taamaalilluni inuk angerlarsimaffimmi nammineersinnaanngortillugu.

Inatsimmi malittarisassat inuit innarluutillit amerlasuut namminneq angerlarsimaffimmiiginnarnissaannut periarfissiipput, taamaattumik malittarisassat assingusut utoqqaat pillugit inatsimmi ilanngullugit suliarineqartariaqarput, innuttaasut utoqqaanerusut sapinngisamik sivisunerpaamik nammineq angerlarsimaffimmiiginnarnissaannik periarfissinniarlugit.

Atortorissaarutit

Inuit innarluutillit pillugit inatsit malittarisassamik imaqtarpoq, inuup innarluuteqarnerata kingunerisaanik atortorissaarut ikiuutaasoq iluaqutaasinnaappat imaluunniit inuup ulluinnarni inuuneranut oqilisaataasinnaappat, atortorissaarummik ikiuutaasumik pisinermi kommuni tapersersuinissaanut pisussaaffiliisoq.

Assersuutigalugu rollatorimik pisinermut tunngasinnaavoq, inuk innarluutilik angerlarsimaffiup avataani angalasinnaanngortillugu imaluunniit igaffimmi iganermut teknikikkut atortorissaarummik pisineq, inuk innarluutilik nammineq igasinnaanngortillugu.

Utoqqaat pillugit inatsimmut takkuttussamut malittarisassamik assingusumik ilanngullugu suliaqarnissaq takorloorneqarsinnaavoq.

Sammisaqartitsinermut katerisimaarnermullu neqerooruteqarneq

Inuit innarluutillit pillugit inatsit malillugu inunnut innarluutilinnut kommuni ullumikkut sammisaqartitsinermut katerisimaarnermullu neqerooruteqartussaavoq. Tamatumunnga siunertaavoq, inuit innarluutillit inuttut pisinnaasaannik attassiniarnermut imaluunniit pitsanngorsaaniarnermut periarfissinneqarnissaa kiisalu inuunermi atukkatigut pitsaanerusumik angusaqarnissaq taamaalillunilu pitsaanerusumik inuunermi naleqartitsilerluni.

Inuit innarluutillit pillugit inatsimmi sammisaqartitsinermut katerisimaarnermullu neqeroorutit aalajangersarneqartut pingaartumik innuttaasunut ataatsimoorluni katerimaarnermik sammisassaqartitsinermillu pisariaqartitsisunut sammitinneqarput. Innuttaasunut timimikkut tarnimikkulluunniit piginnaasakillisenut neqeroorutit sammitinneqarmata ilanngullugu pisariaqartitsisunut iliuseqartitsiniarluni tapersersuineramik isumassuinermillu ikiorsiisoqartarpoq, tassunga ilanngullugit ulluinnarni nalinginnaasumik atuuffinnik sungiusaaneq.

Ulluunerani ornittakkanik sannavinnillu illersugaasunik kommuni pilersitsisinnaalunilu ingerlatsisinnaavoq, sammisassaqartitsinerit katerisimaartitsinerillu taakkunani ingerlanneqartarlutik.

Tamatuma saniatigut inuit innarluutillit, sammisassaqartitsinermik katerisimaarnermillu neqeroorutitut innersuunneqartut, angallanneqarnerannut aningaasartuutit naleqquttut kommunip akilernissaanut pisussaaffeqarpoq.

Ataatsimoortumik angallassinermik aaqqissuussineq

Ullumikkut inuit innarluutillit pillugit inatsit malillugu inummot innarluutilimmot ataatsimoortumik angallassinermik aaqqissuussinertut kommuni neqerooruteqarsinnaavoq. Tamatumunnga atatillugu qamutit motorillit kommunip ataatsimoortumik angallassinermut aaqqissuussinermut atugassiissutigisinnaavai. Aaqqissuussineq taamatut ittoq kommunip peqqinnissaqarfiullu imaluunniit namminersortoq suleqatigalugu pilersinneqarsinnaavoq.

Utoqqarnut tamanut aaqqissuussineq assingusoq pilersinneqassanersoq isumaliuutigineqartariaqarpoq, tassungalu atatillugu utoqqaat pillugit inatsisissamut ilanngullugu suliaralugu.

Najugaqatigiiffiit aamma najugaqarfiit illersugaasut

Najugaqarfinnik pilersitsinermut, ingerlatsinermut innersuussinermullu malittarisassanik sukumiisunik arlalinnik inuit innarluutillit pillugit inatsit imaqarpoq. Taamaalilluni najugaqatigiiffinnik najugaqarfinnillu illersugaasunik pilersitsinermut atatillugu piumasaqaateqarpoq, paaqqinniffik akuersissutigineqarnissaanut pisortatigoortumik piumasaqaatinik naammassinninnissaanut.

Tassunga ilanngullugu suliarineqassapput:

- *Ileqqoreqqusat*, sullinniakkat aqutsinissamullu pisinnaatitaaneq il.il. pillugit nassuiaasut, aamma
- *Pitsaassutsimut najoqqutassat* paaqqinniffiup ingerlaavartumik naammassisassai, aamma taakku naapertorlugit nakkutigineqarluni.

Tamatuma saniatigut makkunannga piumasaqaateqassaaq:

- *aaqqissugaaneri* paaqqinniffiit assigiinngitsut ataasiaakkaat, aamma
- *innersuussisarneq*, t.i. najugaqarfimmik tunniussinermut atatillugu suliaassat suliarineqartarnerat.

Najugaqatigiiffiit najugaqarfiillu illersugaasut pillugit ingerlatsinermut atatillugu arlalinnik piumasaqaateqarpoq kiisalu malittarisassat suleriaatsillu naammassineqarnissaannut tunngatillugu eqqumaffigineqartussat ilanngullugit.

Timigissarneq pillugu inatsit malillugu timersorneq timigissarnerlu

Inuit innarluutillit pillugit inatsimmi nr. 15, 6. juni 2016-imeersumi sammisassaqaartitsinermut katerisimaarnermullu neqeroorutinut malittarisassat saniatigut timersorneq timigissarnerlu pillugit Inatsisartut inatsisaanni aamma utoqqarnut timigissarneq pillugu malittarisassaqaarpoq. Tassani allaqqavog, timigissarneq pillugu neqerooruteqarnermut atatillugu utoqqaat immikkut ukkatarineqassasut salliutinneqarlutillu.

Utoqqarnut timigissarnermik kommunip aaqqissuussinerata aamma inuit innarluutillit pillugit inatsit malillugu sammisassaqaartitsinermik katerisimaarnermillu neqerooruteqarnerup akornanni nalaatsornikkut pisoqarsinnaavoq. Taamaattumik utoqqaat pillugit inatsisissami timigissarneq pillugu malittarisassat ilanngullugit suliaqarnissaq naleqquttuussaaq.

Utoqqarnik paaqqinniffiit

Utoqqarnik paaqqinniffiit il.il. pillugit Inatsisartut peqqussutaat nr. 11, 13. oktober 1998-imeersumi utoqqarnik paaqqinniffinnik pilersitsinermut ingerlatsinermullu malittarisassaqaarpoq.

Malittarisassalli 1998-imili sananeqarput kingornalu nutarterneqarnatik. Malittarisassat taamaallaat pingaarnertut aalajangersagaqarput, qinnuteqaatit/innersuussinerit pillugit aqutsinermut tunngasut aamma utoqqarnik paaqqinniffinnik pilersitsinissamut kommuninut piginnaatitsisut.

Inuit innarluutillit tapersorsorneqarnissaannut Inatsisartut inatsisaat nr. 13, 12. juni 2019-imeersoq nalunaarutai ilanngullugit malillugit inunnut innarluutilinnut najugaqatigiiffinnut najugaqarfinnullu illersugaasunut assingusunut malittarisassat qiviaraanni, akerliganik sukumiinerungaatsiartunik malittarisassaqaarpoq:

- innersuussineq, tassunga ilanngullugit qulaajaanermik, iliuusissatut pilersaarummik ingerlaavartumillu malitseqartitsinermut suliaqarnermut malittarisassat.
- pilersitsineq ingerlatsinerlu, tassunga ilanngullugit ileqqoreqqusat, pitsaassutsimut najoqqutassat aamma aqutsinermut pisinnaatitaaffik aamma akisussaaffik, aamma
- nakkutilliineq, tassunga ilanngullugit inunnut sammisumik aamma ingerlatsinermut sammisumik nakkutilliineq.

Taamaattumik pissusissamisuussaaq, utoqqarnik paaqqinniffiit pillugit malittarisassat nutarterneqarpata, taamaasillutik ullutsinni pisariaqartitanut malinnaalerlutik. Utoqqarnik paaqqinniffiit pillugit malittarisassat annertusariaqarput, taamaalilluni kommunit sunik neqerooruteqarnissaat pillugu ersarinnerusumik sinaakkuteqarlerluni, kiisalu innuttaasut sunik

naatsorsuuteqarsinnaanersut soorlu ullumikkut inuit innarluutilinnik suliaasaqarfimmut malittarisassat atuuttut eqqarsaatigalugit, pilersitsinermut, ingerlatsinermut nakkutilliinermullu tunngatillugu.

Taamaattumik takorloorneqarsinnaasutut isigineqartariaqarpoq, utoqqarnik paaqqinniffinnik pilersitsinermut ingerlatsinermullu malittarisassanik nutarterinissaq utoqqaat pillugit inatsisissamut ilanngullugu suliarineqassasoq, tamatumani innuttaasunut utoqqaanerusunut tapersersuinemik malittarisassiorneq pineqarmat.

Ineqarnermut tapiissutit

Ullumikkut inissiani attartortittakkani ineqarnermut tapiissutit pillugit Inatsisartut inatsisaanni ineqarnermut tapiissutit pillugit malittarisassaqaqarpoq. Inissiani attartortittakkani ineqarnermut akiliummut tapersiinnissamut inatsit periarfissiivoq. Ineqarnermut tapiissutitut tapersiinnissamut isertitat apeqqutaatinneqarput, taamaattoq utoqqalinersiallit ilanngaateqarput 14.817 kr-it miss., taakkualu ineqarnermut tapiissutinik naatsorsuinemut ilanngunneqartussaananik. Ineqarnermut tapiissutit pillugit Inatsisartut inatsisaat taamaallaat ikiorsiissuteqarnertut inatsisaavoq, taamaattumillu utoqqaat pillugit inatsisissami nutaami ilannguttariaqarnani.

Pissaanermik atuineq pillugu inatsit

Isumaginninnermik suliaasaqarfimmi pissaanermik atuineq pillugu inatsimmi utoqqaat illuanni inunnut pissaanermik atuineq pillugu malittarisassaqaqarpoq. Ulloq unnuarlu paaqqinniffinni, najugaqarfinni illersugaasuni, ulloq unnuarlu neqeroorutini aamma utoqqarnik paaqqinniffinni inissisimanerit tamaasa inatsisimmi aqunneqarput, tassanilu meeqqat inersimasullu ilaatinneqarlutik.

Malittarisassat sukumiisuupput, pisut assigiinngeqisut arlallit pineqarlutik, ilaatigut nikissinnaajunnaartitsineq, liftimut inissiineq il.il. Inatsit imaqaqarpoq pisortatigut piumasaqaatit arlallit, najugaqarfinni assigiinngitsuni taamaallaat sulisunut aqutsisunullu sammitinneqartut, tassunga ilanngullugit nalunaarsuineq, nalunaarutiginninneq kiisalu tamatumunnga ingerlaavartumik nakkutilliineq. Nakkutilliineq tamanna Isumaginninnermut Aqutsisoqarfimmiit qitiusumik isumagineqarpoq.

Pissaanermik atuineq pillugu immikkut inatsit pineqarmat, qitiusumik suli isumagineqartussaq aamma utoqqaat pillugit inatsisissaanniit immikkoortinneqartariaqartoq. Taamaattumik utoqqaat pillugit inatsimmut ilanngunneqassanngilaq.

Utoqqaat pillugit oqaaseqartartoq

Utoqqaat Oqaaseqartartuat pillugu Inatsisartut inatsisaat naapertorlugu Utoqqaat pillugit Oqaaseqartartumik, utoqqaat periarfissaasa soqutigisaasalu qulakkeerniarlugit siuarsarniarlugillu suliaqartussamik, Naalakkersuisut ukiut pingasukkaarlugit toqqaasarpud.

Utoqqaat pillugit Oqaaseqartartoq nammineertitaasoq arlaannaanulluunniit attuumassuteqanngilaq, tamatumunngalu malittarisassat eqqarsaatigalugit utoqqaat pillugit inatsisissamut ilanngunneqartariaqarnani.

Utoqqaat pillugit inatsimmut nutaamut siunnersuut

Inatsisitigut tunngavigisat pioreersut tunngavigalugit, immikkoortumi siuliani nassuiarneqartut, utoqqaat pillugit inatsimmi nutaami suliaasaqarfiit sorliit ilanngunneqassanersut immikkoortumi matumani sammineqassapput.

Pingaaruteqarpoq ersarissassallugu, soqutigisaqaqatigiinnik ilanngutitsinermut tamanna aallaaviummat, aamma inatsilerineq naammassinerata kingorna utoqqaat pillugit inatsit inaarutaasoq allatut isikkoqarsinnaammat.

Utoqqaat pillugit inatsisip kommunit sullissineranni malittarisassanik nutartikkanik ersarissunillu tunngaviliissaaq. Pingaaruteqarpoq inatsit utoqqaat pisariaqartitaannik naammassinnissinnaanissaa, aamma suliaasaqarfiit utoqqaat inuunerannik kalluaasut ersarissisissagai. Utoqqaat pillugit inatsimmi takkuttussami siunertaavoq utoqqaat ataqinartumik inuuneqarnissaannut pisinnaatitaaffisa qulakkeernissaat. Utoqqaat pillugit inatsit aallaaviatigut innuttaasunut 67-it sinnerlugit ukiulinnut sammitinneqarpoq. Innuttaasut inuusunnerusut tapersersorneqarnissamillu pisariaqartitsisut inuit innarluutillit pillugit inatsimmi malittarisassat malillugit ikiorneqarsinnaapput.

Killiliineq

Naalakkersuisut kissaatigaat, utoqqaat pillugit inatsit pingaarnertut tapersersuineranut iliuusissanik imaqaasasoq ikorsiissutit pinnagit. Taamaalilluni utoqqalinersiaqarneq, ineqarnermut tapiissutit assingisaallu pillugit malittarisassat utoqqaat pillugit inatsimmi ilanngunneqassanngillat, taakku allatigut malittarisassiorneqarmata, tak. immikkoortup siulia.

Utoqqaat pillugit inatsisip takkuttussap pineqartunik tulliuttunik imaqarsinnaavoq:

Piginnaasanik akisussaaffiullu agguataarneranik nassuiaaneq

Inatsit imaqaasaaq kommunit suut pillugit piginnaasaat aamma suut pillugit akisussaaffiit aallaqqaataani nassuiarlugit. Assersuutigalugu taassuma kingunerissavaa, utoqqarnut nalinginnaasumik tapersersuineranut kommunit akisussaaffeqarnerat pillugu nassuiaateqarneq, tassunga ilanngullugit angerlarsimaffimmi ikiorteqarneq, atortorissarutit, kiisalu utoqqaat pisariaqartunik najugassaasa amerlassusaannik qulakkeerinissamut kommunit peqquneqarnissaat. Tamatuma saniatigut kommunit peqqinnissaqarfiullu akornanni akisussaaffiup agguataarnera pillugu ersarissaasoqassaaq, taamaalilluni oqartussat akornanni pitsaasumik ikaarsaaneq pisinnaaniassammat.

Utoqqarnik paaqqinniffinnik pilersitsinermut ingerlatsinermullu tunngatillugu malittarisassat nutarsakkat

Meeqqanut paaqqinniffimmik imaluunniit inunnut innarluutilinnut paaqqinniffimmik pilersitsinermut atatillugu piumasaqaataasut assinganik utoqqarnik paaqqinniffik akuerineqartinnagu piumasaqaatinik ersarissunik suliaqartoqartariaqarpoq, tassunga ilanngullugit sullinniakkat pillugit nassuiaammut piumasaqaatit aamma najugarineqartussap aaqjissugaaneranut piumasaqaatit, assersuutigalugu puiguttortunut immikkoortortamut il.il. piumasaqaatit.

Tamatuma saniatigut inatsit imaqaasaaq innersuussisarnermut malittarisassat, qaqugukkut inuk najugaqariaatsinut ataasiakkaanut innersuunneqassanersaq, soorlu utoqqarnut najugassianut, utoqqaat najugaqatigiiffianut aamma utoqqaat angerlarsimaffiannut.

Suliassat suliarineqartarnerat pillugit malittarisassat

Pinaveersaartitsineq inatsimmi qitiutinneqassaaq, aamma angerlarsimaffimmut pulaartarnermik aaqqissuussineq pilersinneqarnissaa siunnersuutaavoq, utoqqaat tapersersorneqarnissamut pisariaqartitsilernerat piffissaagallartillugu paasineqartarnissaannut iluaqutaasussaq.

Tamatuma saniatigut inatsit imaqassaaq nalunaarutiginnittarnermut pissussaaffiit pillugit kiisalu kommunit iliuuseqartussaannerat pillugu malittarisassat.

Ilanngullugu inatsit imaqassaaq suliassat suliarineqartarnerat pillugit malittarisassat ullutsinnut malinnaasut, kingornatigut utoqqaap pisariaqartitaanik qulaajaanissaq pillugu piumasaqaateqartussat, tamannalu najukkami peqqinnissaqarfiit ilanngunneqarlutik pissasoq.

Siunnersuutigineqarpoq aamma meeqqat aamma inuit innarluutillit pillugit inatsisini aaqqissuussat atuuttut assingalugit illersuisoqarnermik aaqqissuussamik ilanngussinissaq.

Naggataatigut inunnut ataasiakkaanut iliuusissatut pilersaarusiortoqarnissaa piumasaqaataassaaq kommunillu ataavartumik malitseqartitsinissaq pillugu peqquneqassasut siunnersuutigineqarpoq.

Tapersersuineq aamma angerlarsimaffimmi ikiorteqarneq

Utoqqaat pillugit inatsit imaqassaaq angerlarsimaffimmi ikiorteqarneq inuttullu isumassorneqarneq pillugit malittarisassanik nutartikkanik. Inatsimmi qitiutinneqassaaq utoqqaq periarfissinneqassammat, utoqqaap kissaateqarnera malillugu, sapinngisamik sivilisunerpaamik nammineq angerlarsimaffimmiiginnarnissaq.

Tamatuma saniatigut inatsit inuit innarluutillit pillugit inatsit assingalugu imaqassaaq utoqqaat atortorissaarutininik ikiuutaasunik atorfissaqartitsinerat malillugu pissarsisinnaanissaat, taamaalillutik sapinngisamik eqeersimaartumik namminerlu inuusinnaaniassammata.

Nakkutilliineq

Naggataatigut utoqqaat pillugit inatsit nakkutilliineq pillugu malittarisassanik nutartikkanik ullutsinnullu tulluarsakkanik imaqassaaq, taamaalilluni qulakkeerneqarniassammat utoqqaat pisariaqartumik tapersersorneqarnissaat, inunnut ataasiakkaanut tunngasumik nakkutilliinikkut aamma utoqqarnut najugassiat, najugaqatigiiffiit utoqqaallu angerlarsimaffiinik ingerlatsinermut nakkutilliinerit ilanngullugit.